

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznani.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!"

Nar. pesem.

St. 44.

V Celovcu v saboto 2. junija 1866.

Tečaj II.

Avstrija in kongres.

Napoleon — sedanji cesar francoski — je vendar pravi korenjak in velik mož! Leta 1863 dne 5. novembra je zaklical v Parizu: "Kongres ali vojska"; — in niso še minula tri leta, pa imamo že strašno evropsko vojsko pred durmi. Tedaj ni hotel kongresa nihče, posebno se mu je ošabna Anglija posmehovala. Glejte! zdaj pa vse kliče po kongresu, in ravno Ruska in Angleška se najbolj poganjate zanj. Vse je potrdilo to misel, naj se skliče shod ali kongres in evropske homatiije poravnajo mirno in lepo brez kervave vojske. Najdalje se je menda branila Avstrija, pa naposled je vendar privolila tudi ona, in že 5. junija se v Parizu začnejo seje. Kakor se pa sliši, ne bode kongres, ampak le neka konferencija, to je, ne bojo se zbrali vladarji sami, timveč le njih za to opravilo posebno izvoljeni poslanci, in kar ti sklenejo, predložijo se vladarjem. Kar potem ti poterdijo, to še le velja in veže. Naj pa bode kongres ali konferencija, — shod ali posvet — imenitne reči bode imel prevdarjati in obravnavati.

Sledeča tri prašanja se mu bodo neki predložila: 1.) Zastran polabskih vojvodin; 2.) zastran avstrijsko — italijanskih razpurtij, in 3.) zastran nemške zveze. Tereči stoje na programu ali načertu, — morebiti pa se še marsikaj drugega spravi na zeleno mizo. Vse torej kaže, da pojde Avstriji za glavo, vse te reči jej segajo do živga. Pa ni samo to imenitno, da pojde pri shodu za takó važne reči, imenitno je še bolj to, ker bode pri tem shodu na prvem stolu sedel Napoleon III., ki je rekel, "da ga merzé pogodbe od l. 1815." Po naših mislih bojo pri tem shodu obveljale vse druge misli in vsa druga pravila, kakor na kongresu dunajskem l. 1815. Tu je predsedoval Meternih, ki je bil sovraž vsemu in vsakemu narodnemu gibanju; Meternih je le poznal samo vladarje in ministre, — od narodov in narodnih pravic ni bil volje trohice slišati. Zatorej so pa na dunajskem kongresu počelnjali in kupčevali z deželami in z narodi, kakor s černo živino in z mertvim blagom, in vse to pod imenom: "Kompenzacije in evropske ravnovage." Napoleon pa je znano pravilo "od narodov in narodnih pravic" spet od smerti zbudil in jel v življenje vpehljavati. Ne terdimo torej tako slepo v en dan, da bode v Parizu pela vse druga in da se bojo pri kongresu l. 1866 v Parizu glasila in terdila vsita druga in nova pravila za evropsko politiko; državno pravo dobi zanaprej vso novo, drugačno podobo.

Avstrija naša se pa le derži starih pravil; torej mislimo, da pojde tistemu državniku, ki bode Avstrijo zastopal v Parizu, kaj terda. Prijatlov nima veliko pričakovati, nasproti mu bode vse od konca do kraja, ne vemo žive duše, ki mu bode pomagala; k večemu turški poslanec, kterega gospodar pa je sam na smert bolen in zelo zelo pomoči potreben.

Kako se bode pa branil in zagovarjal? V Italiji je Avstrija že leta 1859 imela pravico in je pravično vojsko bila; kajti po pogodbi l. 1815 je Lombardija — hočeš no —

češ — avstrijska dežela. Tudi Beneško, kterega nam hočejo po vsej sili zdaj vzeti, je po pravici naše in vojska bode skoz in skoz pravična. Iz svojega stališča ima Avstrija tudi danes ravno tako prav, kakor je imela prav leta 1859. Kaj pa poreče Avstrija, ako se mu začne očitati to, kar je počela l. 1864 proti Danskemu? Po kterej pravici je Prusom pomagala, da so vzeli Šlesvik-Holštajn? Ali pod imenom nemške zveze na podlagi pogodb leta 1815? Na tej podlagi in po teh pogodbah more le vzeti Holštajn; kaj je tedaj s Šlesvikom? Morebiti na podlagi nemške narodnosti? Ali pravilo narodnosti spodbija Avstrija v Italiji. — Dalje, kaj Avstrija poreče zastran tega, da je prodala Lauenburško za pol drugi milijon Prusom? Na Lauenburško je imela pravico le nemška zveza, ktera ga pa ni bila volje prodati. Kako pride Avstrija do te pravice? Po pogodbi l. 1815 ne! Morebiti po pravici narodnosti, — ktero pa v Italiji podpira? Morebiti po pravici posilja? Tega pa tudi ne more in ne sme terditi. Huda bode za avstrijskega deržavnika na pariškem shodu, tople in grenke mu bodo pravili. Njegovi nasprotniki vedó, kaj hočejo; Prusko in Talijansko prinese na shod pravilo svoje: to je pravilo narodnosti; kajti po narodnosti spada Beneško k talijanskemu kraljestvu, — Šlesvik-Holštajn pa k pruskemu.

Ktero pravilo pa prinese seboj avstrijski deržavnik? Ne more se naslanjati na staro pravo veljavno od l. 1815; kaj ima pri Šlesvik, zakaj se je prodalo Lauenburško? Ne more se naslanjati na pravico prodaje? Tako bi ja zgubil pravico tirjati, da se mu za Beneško ne plača kaj denarja, timveč zamenja kaka druga dežela. Ne more se naslanjati na pravilo narodnosti; tako ja stopi na stran Napoleonovo, zgubi pravico do Beneškega, do nemške zveze in postavlja v nevarnost celo svojo deržavo. Glejte! v kake sitnosti je presnieti Bismark zapredel Avstrijo našo! Gotovo bi bila Avstrija stokrat boljše storila, ako bi se ne bila mešala v tisto nemško čorbo. Imeli bi še veliko milijonov denarja, veliko živih in zdravih naših vojakov, in zdaj bi za vse dobrote in daritve ne grozila nam huda kervava vojska. Mi Slovani smo vedno Avstrijo klicali in prosili, naj pusti Nemčijo hoditi svojo pot, ki Avstriji še ni donášala nobili dobička, nobenega. Tudi zdaj spet kličemo in prosimo:

Avstrija! postavi se na samosvoje noge, pokliči zveste svoje narode, obljubi pa tudi daj jim, kar bi radi, in potem brez vse skerbi zanašaj se na narode svoje: Vsi bojo rade volje zgrabili puško, popadli za sablo in dajali za te vse: kri in življenje! Vseh narodov svojih pa ne moreš sklicati, skličti torej njihove zaupne može! Kamor koli pogledamo, povsod so zbrani deželni zbori, post: na Parskem, Virtemberskem, Saksonskem, v Hesen-Darmstadtu; Pruski deželni zbor je sklican, in gotovo se bojo tudi drugi sklicali. Zbran je dalje italijanski, danski deržavni zbor itd. itd. Ministerstva vseh dežel spoznajo, da je potreba v tako viharinih okoliščinah marati za narode in njih poslance; le ministerstvo Belcredi-jevo menda tega ne čuti, — jemlje vso od-

govornost na svoje rame! Že zdaj so naše zadeve strašno zavorzlane; kongres bo štrečno še bolj zmedel, sila in potreba bo še večja; da bi tedaj le že prepozno ne bilo, marati tudi za narode!

Avstrijsko cesarstvo.

Kongres je rodil konferencijo, konferencija pa bo najberže rodila vojsko. — Tako se zdaj sploh glasi. Pa saj tudi ni čuda, ker se deržave vedno na vso moč na vojsko pripravljajo. Vabilo za konferencijo pa je že na Dunaju. V začetku se razlaga v njem nevarno stanje Evrope in kaj da je vsemu temu krivo. Potem pa se poznamljajo posebej vprašanja, ktera se imajo na tem shodu obravnavati, in so ta le: 1.) zastran polabskih vojvodin; 2.) zastran avstrijsko-italijanskega razpurtja, in 3.) zastran nemško-zvezine ustave. Točka zastran papeževih dežel pa se je na željo ruske in angleške vlade izpustila, ker to zadeva le katoliške vlade. Kar se tiče laških zadev, niso tu Benetke nič imenovane, ampak govori se le o tem, naj bi se kako novo italijansko kraljestvo zavarovalo in uterdilo. Vsakemu pa je koj na mah jasno, kaj da to pomenja in kaj da se potrebuje za uterjenje italijanskega kraljestva. Zatorej se tudi zdaj zlasti francoski časniki na vso moč prizadevajo dokazati, naj bi Avstrija za Benetke kako odškodnino dobila, n. pr. Bosno in Hercegovino. Res ne bi bilo to tako slabo, ali kaj bo Turek rekel? Ali je voljen deželo oddati in jo meni nič tebi nič drugemu izročiti? itd. — Zastran polabskih vojvodin pa ni nič omenjeno, kako in kaj da mislijo početi. —

Centralisti imajo spet pustne dneve. To je ploskanje in hrup! No, kaj pa je, da jo spet tako zelo nabijajo? Kontrolna komisija za pregledovanje deržavnega dolga je poslala vladi posebno pismo, v katerem nazznanja in dokazuje zares žalostno stanje avstrijskih financ (čemur mora vsak z žalostjo priterditi) in da bi se jim le s tem zopet na noge pomoglo, ako bi se februaru "Reichsrath" zopet sklical. Ta svet pa 30 milijonom Avstrijancev ne gre v glavo, kajti prepričani so, da bi "Reichsrath" še večje homatiije napravil in štrečno še bolj zmedel. Centralisti tedaj se ne dajo nikakor preveriti, da je to gola sanjarija!

Mestno svetovalstvo v Gorici in Kopru je bilo one dni razpuščeno. Zakaj, ni natanke znano. — Kakor časniki zdaj pišejo, dohajajo člani hervaške deputacije že domu, za zdaj s praznimi rokami! Drugič kaj več o tem. Prepoved o izvažanju žita se je preklicala. Razun ovsa se more vse drugo zopet izvažati, kar je pravo. —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Šole in slovensščina; generalkomanda; planinski lovci; rokod. družba; časnik in mi.) Žalostno je pri nas zastran slovensščine po srednjih šolah: v gimnaziji in realki. Že to je čudno, da starši odločajo, ali je njih sinček

nemške ali slovenske kervi — Nemec ali Slovenec! Če je le količkaj mogoče, nagovori učenec starše svoje, naj se ne naznanijo za Slovence, ako ravno se na njih besedi in na rojstnem kraju pozna, da so Slovenci. Ako se starši oglasio za Nemce, postane tudi njih sinček rojen Nemec, in ni v nevarnosti večkrat slišati znane besede: „Windischer Heiland,“ „Wind. Tost“ itd., dalje ni mu treba, 2—3 ure več v šolo hoditi. Zategadelj se število slov. učencev od leta do leta kerči! Gosp. vodja realnih šol je pravičen mož in je prvi čas, posebno dokler je g. šolski svetovavec Rudmaš še bil pri življenju, pri oglaševanju starše in učence nagovarjal, naj se učé slov. jezika, ker jim je na več strani koristen in potreben. Rudmaš umerje in nekteri gg. učenci so jeli godernjati, da se učenci silijo k slov. nauku, in večkrat je bil v sejah hud potres in polom o panslavizmu, o pošiljenju, o krivici, ki se mladini godi itd. Zdaj je v sejah pokoj, ker gre vse svojo pot. —

Dalje so tudi naučne ure nekako sitne in težavne. Učenci sedijo 3—4 ure v šoli; vse komaj čaka, da bode konec šoli; res zvonček ga naznanja, vsi fantje dero vsi veseli skozi duri, — le učenci, ki slov. nauk obiskujejo, morajo ostati in še 5. uro sedeti. Ali pa je slov. nauk v sredo in saboto popoldne, ko imajo drugi učenci vesele šolske počitnice. — Dalje ni na tem skorej nič ležeče, naj ima kdo v slov. nauku dober ali slab red; tudi se vsak učenec dolžnosti slov. nauk obiskovati, prav lahko znebi. Da le prošnjo vložijo, naj ga oprostijo, gotovo se mu usliši, vsaj dozda se še ni odbila nikomur! V takih okoliščinah učitelja slov. jezika strahno terpita, nauk ne donaja skorej nobenega sadu in zraven se še glas sliši, da se fantje nič ne nauče. Naj pridi angelj z nebes, tudi on bode pri takih razmerah le prazno slamo mlatil; kajti mladina ne spozna, kako potrebna in koristna da jej je slov. beseda in vselej in povsod rajši nič ne hodi v šolo in se ničesar ne uči.

V srednjih šolah naj se torej slov. nauk takole prenaredi. Zastran narodnosti velja pravilo: Otroci tistih far, kjer se pridiguje slovenski, so Slovenci, drugi pa Nemci, le samo zastran otrok uradnikov, fužinarjev sme kaj drugega veljati. Drugič: slovenski jezik je za vse učence po vseh razredih gimnazijalnih in realnih šol zapovedan predmet.

Zagnal se je po mestu vesel glas, da pride generalkomanda iz Vidma v Celovec. Pa

naše veselje je menda splavalo po vodi; kajti „Novice“ pišejo: „Po pismu c. kr. armadnega poveljstva od 23. dne t. m. je že gotovo, da c. kr. deželna vojaška sodnija in položna (depozitna) denarnica iz Vidma pride v Ljubljano. Ker to oboje je obstojni del c. k. deželne generalkomande, je veselo upanje, da vsa ta c. k. vojaška oblastnija, ako zapusti Videm, pride v Ljubljano.“ Vrednik „Klagenfurtarice“ se je iz Ljubljanskega župana norca delal, da je sam v Videm šel prosit, naj generalkomanda pride v Ljubljano. Zatorej pravijo „Novice“, dalje: „Issleibu naj bode to „merks“, da ne brije prezgodaj abotnih krautheimskih šal, vsaj v časniku ne, kateri nosi firmo vladnega časnika ne, ki ga tako besedovanje ne dela le smešnega, temuč ga tadi kaže nevednega narodnega draživca.“ Dobro „Novice“! Tudi iz Celovca so se podali trije gospodje v Videm, da izprosijo, ako je še kaj mogoče, — prej ko ne pa je žalibog že prepozno. — Nabira za „planinske lovce“ gre polževo pot, nabralo se je v 12—14 dneh še le nekaj čez 1000 gld. Nekaj je terda za denar, nekaj imena nekterih gg. odbornikov niso znana in priljubljena, nekaj so sami zlahitniki in velikaši podpisani, nekaj tudi odborniki le malo darujejo in podpisujejo in tako ta reč ne teče, kakor bi bilo želeti. — Poslednjo nedeljo je družba rokodelskih pomagavcev dobila novo kaj lepo bandero; stolni korar g. Peter Funder jo je posvečeval. V četrtek pri slovesnem sprevodu so jo nosili verli mladenčji; kar je ljudem vsem po posebno dopadlo, je pa to, da so šli vsi po dva s slovesnim sprevedom v roci derže vsak svojo gorečo svečo. Bilo jih je okoli 40 parov. — Spet so nemški in madjarski časniki pokazali, kako pravični in dobri so nam Slovencem. Nemci venomer godejo o svojem rajnem „Reichsrathu“ in tišijo v visoko vlado; oni hodijo križem sveta tudi zunej naše države se posvetovat o svojih sanjarijah. Madjari trobijo le eno in tisto o svojem „Ministerium“ in nadlegujejo vlado. To je vse pravo, dobro in lojalno. Slovenci pa se snidejo doma pri kakem prijatelju, pogovarjajo se prav po domače, sklenejo prositi, naj se jim dovolijo nekatere malenkosti, ktere so jim na papirju že sto in stokrat zagotovljene, in glejte — zdaj je ogenj v strehi. Ni je skorej gerde besede, ni je skorej neumnosti, ni je skorej hudobe, ktera bi se jim ne natvezala in očitala! To je teh korenjakov liberalizem in pravičnost! Pojte se solit!

Iz železne Kaple 19. maja. (Bralno društvo). Že davnej sem želel kaj pisati, pa kaj hočem, ker se malo kaj važnega dogodi! Minula je zima in prišla je vesela spomlad, ktera nam mnoge in razne cvetlice rodi, — rodila nam je pa cvetlico, po kterej smo že davnej hrepneli. Omenjena cvetlica je sicer še rahle postave, pa iz nje raste sčasom mogočno veličastno drevo. — Ta cvetlica se imenuje „slovensko bralno društvo“. Dopolnile so se želje rodoljubov, in vresničile pri tej priložnosti besede, da „kar je koristno, nastaja počasno“, in „kar ima hude nasprotnike, je gotovo dobra reč“. Namen društva je, omiko in izobraženje vsestransko po našem okraju širiti, v jeziku se uriti, učiti se peti in pošteno kratkočasiti, in to vse izključljivo na narodnej, slovenskej podlagi.

Sedanji župnik v Knežah, g. A. Hobel, nekdanji kaplan pri nas, sozenofovo zerno vsejati, in to zrno je jelo korenike poganjati v sercu rodoljubnih Slovencev. Blaga misel o bralnem društvu je sicer prvič v življenje stopila, ko so gg. Globočnik, Perne, Duler, Pernuč in Male dne 8. decembra l. več kakor 50 raznoverstnih knjig skupaj spravili, poimenice g. Duler je daroval v last društvu Kozlerjev zemljovid s prilogami vred. — Na den 26. decembra se je združilo blizo 14 članov s tem namenom, denarjev vložiti, da se naročijo časniki slovenski. Spet so se člani zbrali 6. maja 1866; pri tej priložnosti se je slovensko bralno društvo osnovalo in predložila so prvič pravila celovške slovanske čitalnice, dobro se pretresovala in prenaradila za naše potrebe.

Slednjič se je odbor volil; po večini glasov je bil izvoljen za predsednika g. Gobanc, za tajnika g. Milar, za denarničarja g. Krničar, za odvčtnika sta bila voljena gg. Duler in Pernuč. Da smo se tudi kratkočasili in veselili, govorili in pevali, zastopi se samo ob sebi. Se ve da tudi napitnic ni manjkalo, posebno ko je g. Milar novemu predsedniku napil, so vsi enoglasno zavpili: Živio, živio naš predsednik! Za to znamenje ljubeznjivosti se je predsednik lepo zahvalil in pristavil, da bode njegova najsvetejša skerb za društvo vse to storiti, kar mu bode na korist in napredek. Čeravno se je ta dan lepo število članov zbralo, vendar smo pogrešali žalibog nekatere blage može, kateri tisti den niso mogli priti; upamo, da jih bodedo prihodnjič v naši sredi pozdravljali.

Besednik.

Dva dni na poti.

Počitnice — vakance — imajo vedno svojo moč in veljavo. Vnemajo in z radostjo napolnujejo mladenčje — dijake, pa še tudi potem, ko si nastopil delavno življenje in se ti je že davno vsa kri ohladila, pričakuješ komaj, kdaj da ti bo mogoče za kak dva dni odtergati se od doma in jo kakor dijak mahnuti kam. Tu je človek res zmirej mlad! Zlasti pa je ljuba spomlad kaj prijeten čas za to: vsa narava je oživila in nas vabi in kliče, naj bi jo šli pogledat in občudovat dela vsegamogočne roke božje. Prišli so binkoštni prazniki. Vreme res ni bilo ugodno, ali nisem si dal miru, da vzamem palico popotnico in grem tje kam med ljube Slovence, da vidim in zvem, kako in kaj. Bilo je binkoštno saboto popoldne ob eni, ko se napotim iz Celovca. Šlo je precej ljudi proti kolodvoru, tudi jaz grem z njimi ter se namenim eno postajo deleč proti jutru peljati se. Na kolodvoru je bilo ta dan kaj živo, kar tukaj ni ravno navadno. Tukaj namreč ni dosti tacihi možiceljnovideti, ki bi hodili spremljat vlake, ki prihajajo in odhajajo, kakor je drugod, vsaj po večih mestih, lepa ali gerda navada.

Razun potnikov in gledavcev bilo je tedaj tudi videti lepo število Davorovih sinov bodisi v vojaški ali pa koj v svoji domači, mnogoverstni opravi. Tako zagledam med drugimi celo tropo ogerskih dopustencev v belih, širokih hlačah, kakor se nosijo stanovniki tam pri Debreczinu, ob Tisi in Donavi. Ravno so jih podili v vozove, ki so jih z eljen — in drugimi klici naskakovali. Lejte, si mislim, kam človek po svetu pride — iz ogerskih „pust“ in planjav pa tu sem na celovski kolodvor, da ga v trenutku zopet zapusti in se pelje tje kam na bojno polje, s tužnimi mislimi, da bo javeljne še kdaj domá ljubo živinico pasel. — Znamnje se da, „lukamatija“ zapiska in hitro jo derdramo na prosto. Ogledovaje se po sedečih sosedih, so namenjeni eden na daljšo, drugi na kračjo pot, zapazim med njimi tudi enega znanca, ki se je bil tudi nekam na počitnice namenil. Vsedem se bliže njega, in tu mi hitro pové (jaz pa „Slovenec“), kaj se mu je bilo pri denarnici na kolodvoru primerilo. Čakaje namreč, da pride v gneči na versto, zdi se mu čudno, zakaj da neka kmečka ženska, tam blizo Velikovca doma, ne more tako dolgo nič opraviti, da vedno svoj denar moli, — denarničar pa da ga ji nazaj tišči. Stopi tedaj bliže in posluša. „Sinčja ves“, kliče ženkica, denarničar pa: „Niks, nicht angenommen!“ Znancu mojemu ki je dober Slovenec, se tu koj zabliška, kaj da to pomeni, in urno zavpije:

„Kühnsdorf“ — in pri tej priči je pomagalo. — Žena plača in dobi listek, sicer pa bi bila morala peš domú iti. To se nam kaj čudno zdi! Ob železni cesti se nahajajo povsod nemške in slovenske opombe — denarničar pa je terd Nemec! Kako to? Pa saj ni tudi železničina gospoda teh misli, ki jih ima nek celovski dobro ali slabo znan dež. odbornik, ki terdi, da zdravniki pri Slovencih tudi brez znanja slov. jezika lahko shajajo in jih ozdravljajo kakor neumno živinico! Marsikteri bravec bo z glavo kimal in rekel, da kaj tacega vendar učen in visoko postavljen gospod dan današnji ne more misliti, še manj pa očitno izrekati; ali vse to je žalibog res in se je zgodilo v korškem dež. zboru! — Hitro in kar naravnost derčimo mimo prijetnega Žrelca (Ebenthal) in pod Kernosom (Gurnitz), kjer pred farovž po zimi ne prisveti solnce, po letu pa luna ne, in še prej ko je smodka dobro zgorela, bili smo na Grabštanski postaji. Tu se navadno celovski in mariborski vlak čakata, kar pa ne terpi dolgo, k večemu kake minute. Ta dan sta imela oba dosti vozov pripravljenih, kar se zdaj že dalj časa godi, med tem ko je poprej „lukamatija“ le nekaj malega vozov sabo vlačil. Ker se tu ne gre dolgo obotavljati, pobašemo jo, kar nas ni bilo naprej namenjenih, z voza, in od postaje nastopi spet urno vsak svojo pot. Grabštanska postaja, čeravno na lepem in obširnem prostoru, spada menda vendarle

Vsadili smo tedaj danes mladiko, in nadjamo se, da bode v kratkem začela zeleneti in vejice gnati, da se bode vedno bolj okrepčevala, svoje košate veje in liste razširjala, nam Slovencem in naši domovini v prid in korist, materi Slavi pa v večjo slavo!

Mislimo sicer ne samo časnikov si naročiti, ampak tudi večidel naše oči na knjige obračati, da si sčasom knjižnico napravimo, za naše radovedno, prosto ljudstvo, katero kaj rado sega po slovenskih bukvah in bode segalo še bolj, kedar naše šole ne bojo več tako ponemčene, kakor so žalibog še do zdaj.

Iz janske doline. („Telegraf“ pa mi). V dokladi „Telegrafa“ 1. 121 nahajamo nek dopis iz Paternijona, ki je vreden svojega napisal „simple Betrachtungen“; „simpler Mensch“ pa zovejo Koroški Nemci — bedaka. V neki podobi poskuša ta dopisün gerdit in černiti ter krivo razsojevati namere in želje naroda slovenskega. Da je to navada vseh kulturtragerjev ali omikonoscev posebno onega črnega Vrana, ki nam je še znan iz „Novic“, to za nas ni nič novega. Od onih se nismo nikdar dobrega nadjali, in upam, da tudi oni ne bodo tisti, ki bi nas mogli ali rešiti ali zatreti. Zanašamo se mi samo na pravico naših zahtev, na besedo našega cesarja o enakopravnosti in na krepko postopanje in umno vedenje naših voditeljev na poti omike in izobraževanja narodnega. In ravno te naše voditelje in edine zagovornike se prederzne tisti dopisün sumničiti. Pripisuje jim panslaviistično misel in navdušenost. Kako se more prederzniti? Slovenci so bili vedno zvesti sijajnemu prestolju habsburškemu in kažejo tudi v zdanjem nevarnem času — „facta loquuntur“ — zvesto vdanost; kar pa naši voditelji govorijo in delajo, spoznavamo Slovenci za besede in dela celega naroda. Naše so želje, naša so mnenja, ktere svetu razkazujejo. Ali mar misli dopisün tako otročje, da bomo dopisače „Telegrafa“ za naše pervake in varhe spoznali, ki nam še ene prijazne besede niso dali in še ene pravice ne pokazali? Koroško imenuje on nemško pokrajino! Ta gospod menda še ni nikdar prišel deset korakov od svoje zibke, da ne ve, koliko je Slovencev na Koroškem in kako krepko se tudi poganjajo za svoje pravice. Se ve da bi takim gospodom dobro djalo, da bi ne bilo na svetu drugzega naroda nego nemškega, da bi se ne bilo treba drugih jezikov učiti. Zraven pa so

še tako vertoglavi, da mislijo, da bodo kar z besedo Slovence potrli in v pohlevne Nemce spreobrnili. To jim strašno merzi, da narod ni kak plašč, kojega bi mogli po svoji volji obračati. Svetoval bi onemu gospodiču, da bi jo malo v Junsko dolino pogledal. Tam bi mu gotovo ušesa nategnili, če je gluh, in ker je tamkaj zdrav zrak, ki mu je menda kaj ljub, bi tudi morebiti malo na pameti ozdravel.

On pravi, da federalisti tapajo po zračnih širjavah, da si le zlate gradove v oblake zidajo; pa radovedni smo, kaj hoče potem berbrati, če federalizem zмага; kar se mora prej ali slej zgoditi, ker le on sam zamore Avstrijo rešiti. Zatorej tudi vidimo, da se politično kolo čedalje bolje suče na federalistično plat. Ker pa dokazov nima pri roci, pa črni in ovaja; s takimi nepoštenjaki se pa nočemo dalje vkvarjati in le to pravimo: Čas se je že večkrat zasukal in politiko prenaradil, — zasukal in prenaradil bo tudi nemške politikarje. Mi Slovenci in Slovani sploh smo vedno tisti: značajni možje, junški sokoli, svobodni državljani, zvesti Avstrijanci.

Iz slov. gorice. (Slana in mraz.) Naj kratko povem, kako da je mraz 24. t. m. tudi po naših krajih hudo žgal in smodil. Jokati je bilo, tako žalostno so začerneli vinogradi tistokrat! Na nekterih mestih je posmodilo vse, spet drugod le na pol (na nizkem ležeče vinograde skoraj vse) — videli smo pa tudi gorice, katerim se mraz nič ne pozna! Hudo je po št. Jakobskem dolu, v okrogu sv. Lenarta, pri sv. Jurju na Gorickem, v Jarenini itd. Blizo Drave je malo boljše; ozimina je večidel dobra; laška repa, grah, ječmen itd. ni povsod enako; nekaj se kaže. V nekterih krajih, kakor smo slišali, namreč pri sv. Antonu, okoli Radgone skoraj nič ni bilo mraza! Bog daj, da je resnica! — Sploh pa cenimo škodo ali zgube, ktero sta nam slana in mraz napravila, tako da nam je po vseh slov. goricah na pol proč. Iz trtic, ki so celo pomrznile, tudi k letu nič ne bo, druge so začele zopet nekaj zeleneti, ker je vreme zdaj trti in vsemu sila ugodno! Bog nam ne odtegni našega upanja! Ljudje si skoraj ne vedó pomagati, ker za prvo nesrečo lahko še tudi druga pride. (Ali bi ne bilo dobro, po nogradih krompir, fižol itd. saditi? Vr.)

Iz Pušcave na Štajarskem. (Liedertafel in Gesangsverein.) Nisem se še oglasil iz naše štajarske pušcave; da-

nes pa primem za pero, da začrtam črtico ovdašnjega „Gesangsvereina.“ — Sveto binkoštno nedeljo so došli ob 10. uri predpoldnem iz Maribora nekteri člani pevskega društva „Südbahn-Liedertafel“ na postajo šentlorensko, pozvani od tukajšnjega „Gesangsvereina.“ Do železnice so jim s turško muziko naproti šli družniki ovega „Vereina.“ Gredé mimo naše cerkve so ovi mnogo ljudi, čakajočih na božjo službo, za seboj potegnili, da sem se čudom čudil, kako malo ljudstva — na tak velik praznik — besedo božjo in sveto mešo v cerkvi poslušá. Mahali so jo potem od železnice z velikim in malim bobnom bobnaje proti trgu šent-Lorencu, kjer so v hrastovem gaju pili, pèvali in plesali do 9. ure po noči na — binkoštno nedeljo zvečer! Potem se podajo v krčmo; tam so plesali do bele zore — binkoštni pondeljek.

S takim duhom je v življenje stopil ta novi „Verein.“ Tudi učitelj ljudske šole, opustivši božjo službo, bil je od konca do kraja do belega dne te veselice deležen. Vse to pa je jasna priča, da društvo, ki tako počenja, pa ljudje, ki s takega društva udje, niso naše gore list. „Čitalnice“, „sokoli“ in vse družbe naše ne žalijo nikoli vernega našega naroda, ter vedó, da ima vsaka reč svoj čas in svoje mesto. Vi pa, ki ste osnovali v naših slovenskih krajih društvo pijano nemške besede in nemškega petja, prepričali se bote, da ste bili svatje pri mertvorojenem detetu, naj si bodi, da še tako trobite, piskate in bobnate: Kar je zoper Boga in naravo, skoraj konec jemlje!

Od štirsk. Drave. — i. (Od župnih matic in še kaj.) Večkrat se na svetu godé reči, kterih si ne more najbistrejši razum razkladati po strogih miselstvenih pravilih, niti zlagati z očiščenimi pojmovi (umeji), nego jih mora devati v iznimko, kar je izredni stan človeškega mišljenja: to se n. pr. javlja v prikaznih, ker je ista stvar greh in krepost in sicer pod istimi okolnostmi v isti dobi. Mi Slovenci v labodski vladikovini imamo iste g a rimskega papeža crkvenega poglavarja, iste nauke verujemo, postavljeni smo, bodi si namerno ali po previdnosti, pod isto žezlo avstrijskega vladarja, živimo v istih naprijaznih razmerah že več stoletij, kakor v brnski vladikovini slovanski Moravljani; pa tem je vendar po okrožnici naročilo kn. vl. redništvo, da imajo vsi dušni pastirje uradovati v narod-

med najmanjše (postaje), ker še celó pisem in časnikov ne sprejema. Nekdo je že potožil zoper to pomanjkljivost, ali kakor se kaže, zastoj! Prej menda bi dotična gosposka kak „Vergnügungszug“ dovolila, kakor pa ljudem to polajšavo. Bliže glavnega mesta se navadno bolj bere in piše, kakor pa dalje na kmetih. Tako pa se morajo pisma in časniki po 3 — 4 ure delec v Celovec in iz Celovca nositi. — Zdaj pa je bilo treba palico v roke vzeti, in prva postaja, ki sem jo peš že v 10 minutah dosegel, bila je vas Grabštanj. Ta vas ima še precej prijazno lego, stoji skoraj na kraju celovškega polja in na okrajni cesti, ki pelje čez dravski most v Galicijo in potem v železno Kaplo. Pod vasjo se vije Kerka, združena z Glino, in dela bolj močviren svet. To vas tudi kinča lep grad kneza Rosenberga s parkom ali grajščinskim logom tikoma farne cerkve, ki se vidi vsaj od delec proti njemu, kakor borna kolibica proti palači v kakem večem mestu. Cerkev ima lepo znotranjo opravo, kar dela vso čast g. župniku in faranom. Tudi se ob nedeljah in praznicah zelo obiskuje, tako da je vse natlačeno. Pokopališče je zunaj vasi. Tudi tega sem šel gledat in našel sploh nemške napise, kar se mi pa ne zdi pravo. Res da nemškujajo tu ljudje zelo radi, ali v cerkvi je vse slovensko, tedaj bi se moralo tudi pri pokopališčih gledati, da dobivajo slov. napise. Zato naj bi pa zlasti duhov-

niki skerbili. Njim gre pravo in pametno svetovati!

(Konec pride.)

Ali so rés Dalmatinci roparji?

V. Pred nekaj leti mi je bil nek državni služabnik, moj znanec, ki je bil iz Gorice v Dalmacijo prestavljen, iz Zadra pisal, da je zunaj tega poglavitnega mesta vsak človek, zlasti tujec, v smertni nevarnosti, ker so nek Dalmatinci strašen, grabeljav in razbojniški ljud, orožen s strelnicami ali samokresi in s takó imenovanimi handžarji (nekimi morivnimi noži) in da s temi napadajo ljudi, kadar jih nahajajo v kaki samoti. Nekaj časa po tem sem bil prestavljen tudi jaz v Dalmacijo in sicer v Dobrovnik, in od tod pozneje v druge kraje omenjene dežele. Nekaj časa po mojem prihodu imenovano mesto v (ki mu po navadi tudi pravijo nekdanje slovanske Atene), poslal me je moj poglavar v neko komisijo iz Dobrovnika na kmete, namreč v Sleno in naprej v Stor. Potoval sem peš v samoti (tam ni bilo videti žive duše, ker je bila cesta preslaba, da bi se bil mogel peljati, jezdariti pa nisem bil še vajen). Tu zapazim v neki daljini človeka, ki se mi je

pozdeval strašen, ko da bi bil razbojnik. Bil je visok, precej debel, očrnljastega obraza; na glavi je imel turban (turški naglavek), grozne obrvi, dolge, goste in črne brke, hlače turško — rudeče, široke in nabrane, do kolen segajoče in opanke. Bil je na široko opasan, in za pasom je imel dve pištoli in handžar, ker je to bilo še takrat kaj navadnega pri Dalmatincih. Mahal jo je proti meni, da je bilo kaj. Vsak si lahko misli, kako da mi je pač moralo biti pri srcu, zlasti če prevdarja, kako sporočilo o Dalmatincih da sem bil prejel od svojega znanca. Ves obupen in prestrašen sem mislil za gotovo, da ura moje smrti je došla . . . po meni je! Tako se mi približa, strahoviti mož, in — ne ustrašite se! — on se globoko prikloni ter mi resno in z največim spoštovanjem reče: „Ja vam se klanjam gospodine! Dobro prošli! (to je: „hodi te srečno!“) — Naj si zdaj vsak misli, kakega da sem se po tem čutil. Tacih ljudi sem po tem v Dalmaciji povsod našel, in to ves čas (okoli 9 let) mojega prebivanja v tej deželi, domačiji vrljih Slovanov, naših sorojakov, in pa zvestih Avstrijanov. Če se je kdaj tam slišalo kaj o ropanju, zgodilo se je to le po tujcih.

Po tem takim vprašajmo se: „Ali so res Dalmatinci roparji?”

nem jeziku, to je vse župne knjige voditi v českem jeziku, narodno dopisovati redništvu, — pri nas Slovencih pa še zdaj velja v narodnem oziru drakonska naredba, da niti rodovinskih in krajnih imen ne smemo v slovenskem pravopisu pisati, ne da bi župne matice vodili v narodnem jeziku. Razvozljajte nam najučenejši dušeslovci in dohtarji v onih zavodih, katerih stanovnikom možgani niso v rednem stanu, ta zapleteni in zadržnjeni vozeli! — Lani se je poskusilo v labodski vladikovini občno glasovanje s tem, da je bilo vsakemu na voljo dano svoje ime slovenski ali neslovenski zapisati v duhovniški imenik. Odlična večina, zlasti učenejšega in omikanejšega duhovništva, je potegnila z narodom, če ravno je precej zastopano farizejstvo, katero je preblagi učnik brezmadežne modrosti ostro šibal; verski in bralni učnik mora imeti stalen značaj, nikar objemati najemništva, — sicer vemo, da tudi med apostelji je bil rujavi Juda Iskariot; čeravno je kak predrznež podpisal ime svojega postirskega tovarša po nemškem, česar poslednji niti ni znal; čeravno je nevednost in stara opaka navada nemški podpis dala pri več starejših. Pa glasovalo se je tedaj na srečnem. — V olomuški vladikovini, kjer slovanski jezik premahuje, prosijo duhovniki kn. vl. redništvo, da se jim podeli dobrota, katero uživajo Brnci. Nekdo bi lahko nasvetoval, naj mi Laboščani isti proseei pot nastopimo, gotovo bodo naši prosivni glasovi uslišani, vsaj je vladikovina skorej vsa slovenska, kakor sekovska nemška, in večina našega duhovništva, kar smo dokazali, narodna. Prijatelj dragi, dobro si umoval, jaz pa prilagam, da naše duhovništvo nikdar ni prosilo za nemški uradni jezik, pa vendar se nam je vrnil, nismo beračili za novejši nemčevavni ukaz, pa vendar smo ga dobili, občine — bodi mimogredé omenjeno — dobivše učilnice, niso bile vprašane, kateri jezik bi naj bil podučni jezik, pa vendar je vlada svojevoljno ravnala zoper korist naroda. Ako so mogli prikrojevati naredbe nam in narodnemu razvoju nasprotne in krivične, zakaj se ne bi dalo od istega mesta to popraviti in nam skrajšana pravica dati? Mi ne iščemo milosti, zato nam tudi ni treba beračiti, — za pravico se ne prosi! — marveč zahtevamo, kar je naše, in odreči nam se ne sme, ako smo v ustavni in pravni državi, ako imamo posla s pravičnimi in omikanimi ljudmi; kjer pa um in razlogi ne veljajo, ondi je nasilstvo, ki ne sme biti v ustavni državi niti v crkveni vladi, ne more biti v sedanjih omikanih dobi, zabranjeno je po krščanskih načelih. Dajte nam, kar je naše, spoštovali in ljubili vas bomo!

Skladati se tudi ne more z zdravim razumom, da v Avstriji uživajo narodna prava v najobilnejši meri narodi, kateri se niso kazali najzvestejši avstrijskemu prestolu: Lahji, Madjari. Nismo jim nevoščljivi, vsak imej, kar je pravo, pa bodi pravičen proti sosednemu narodu; samo to nas grozno boli, da mi Slovenci vselej prevezti podložniki dvorlu avstrijskemu; mi, ki vse, karkoli premoremo, darujemo na žrtvenik državi, še nijeden naših hrabrih junakov ni bil nezvest na krvavem bojišču, skorej ničesar nimamo, kar ravno omenjena naroda. Vlada! kaniš li še o dvanajsti uri biti nam mačeha! Justitia regnorum fundamentum! Pravica je podloga državam!

Bojne priprave.

Viši poveljnik severne armade, general Benedek, je s svojim štabom (60 oseb) 27. maja z najvovodom Viljelmom v Olomuc prišel in tam v obkopenem šotorišču svoj glavni stan postavil. V posebnem povelju je tudi svojim vojakom zaterdil, da,

če bodo morali v tujo sovražnikovo deželo, naj jim bo tuje blago sveto in naj nikar ne oskrunijo stare avstrijske slave. Te dni gre na ogled v Prago in okolico njeno.

Kakor praško, izročilo je tudi zagrebško mestno starešinstvo na Njeg. Veličanstvo posebno pismo vdanosti, v katerem se zaterja, da hočejo kri in življenje dati za obstanek avstrijske države.

Govori se, da se napravijo šesti batalijoni in tretja armada. Na Holštinskem ima Avstrija 1 brigado „Kalik“. Kakor zdaj časniki pišejo, je ne misli vlada nazaj poklicati, ampak še pomnožiti, zatorej je neki poslala na Hanoveransko posebnega poročnika, ki naj bi se z ondotno vlado dogovoril, da bi pustila skozi deželo dopolnitno kardelo. Če se to zgodi, stopi Pruska zdajci na noge — in vojska je gotova. Naj bi nam vendar zavolj Šlesvik-Holštinskega vojske ne nakopavali!

Ker ondanja postava zastran spremembe bankovcev po 1 in 5 gld. v državke (Staatsnoten) nima veljave za Beneško, zaukazala je zdaj vlada v sedanjih tiskah, naj se tamkaj 12 milijonov prisiljeno posojilo vzame. Vlada je tudi sklenila izdati penezne listike po 10 kr., da bi kupčija na drobno preveč ne terpela. S konca se jih bo izdalo za 4 milijone vrednosti, potem pa, če bo treba, še več, vendar ne čez 12 mil. vrednosti. Da se vse v redu godi, skerbela bo za to kontrolna komisija za državne dolgove.

Za Dunajem se pridno delajo okopi. 16.000 delavcev je najetih in pomaga jim tudi 88 pionirjev. Tudi je postavljenih že več lesenih koč za vojake. — Na jugu se tudi dela na vso moč. Terdnjava in luka v Pulju (Pola) ste že v prav dobrem stanu. Noč in dan se menda tam dela, da bi bilo prej vse gotovo. Nekaj dni sem ne sme tudi nikdo ne vojne ladije gledat iti. Ravno tako je tudi v Benetkah, kjer se je tudi prepoved dala, da ne smejo ladije po noči ne iz luke ne v luko. Nadvojvoda Albreht obiskuje pridno terdnjave in vse važniše kraje, kjer so vojaki postavljeni. Zdaj se dovažja potreben živež; samo za Benetke neki je 6000 volov namenjenih. — Kar se tiče črne vojske, pripravljajo se nanjo tudi poljski kmetje. Vse sega po orožju, kakor l. 1813, in komaj čaka, da bi Prusi prišli! Posebno pa je na Tiroljskem vse neizrečeno za vojsko vneto. Kakor za Andreja Hofferja pripravljajo se povsod na černo vojsko. Vsak okraj da več kompanij. Še celo sivi starčeki bodo pritegnili. Sama mala in revna dolina pasejerska da 8 do 8 kompanij strelcev. Po hribih in stermah se pripravlja kamnje, les, skalovje, itd. ki ga bodo o pripravnem času na sovražnika v doline valili in ga tako končali, kakor so to o francoskih vojskah z velikim pridom delali. — Kakor na Štajerskem in Koroškem ustanovil se je tudi v Ljubljani poseben odbor za osnovo „prostovoljnih planinskih strelcev“ ter je že razposlal dotični razglas. Pervosednik mu je deželni glavar g. A. baron Codeli. — Za koroške planinske lovce se je do 31. maja nabralo 1001 gld. in veliko perila, obleke, cufanjaitd. — Tako imenovani Hanaki na Moravskem napravijo sami kardelo dragonarjev. — Za prostovoljni krakuški polk na Gališkem se je dozdej nabralo 16.065 gld., 9 sabel in 48 konj. Nekteri bogatejši grajščaki bodo sami več oboroženih konjikov dali.

Zdaj pa še nekaj malega o naših sovražnikih. Dozdej je bilo videti, da postavlja Pruska največo silo vojakov na poti proti Draždanom; zdaj pa se kaže, da je na Šleskem največa truma, menda 130—150.000 m. Tedaj jo mislijo najberže od te strani vdriti na naše. V okrajinah ob Rajni je neki prav malo ali celo nič vojaščine. To nam kaže, da Prusi Francozom jako veliko upajo. Na Laškem je vse na nogah. Tu je ljud-

stvo kar zelo vneto za vojsko, kar se o Prusih ne poterjuje. Garibaldi je bil te dni še na otoku Capreri, ali pričakujejo ga vsaki čas na suho. 26.000 prostovoljcev je že vpisanih, in če bo treba, dobilo se jih bo še več. Za konje pa gre Lahom jako terda. Plačujejo se po 600 do 700 frankov. Brodovje je zdaj v Jakinu. Tamošnja luka se je dobro zavarovala. Vojvoda Persano je že v posebnem oklicu svoje vojake za boj navdušil. Govori se tudi že, da je en oddelek severne laške armade pod poveljstvom generala Cialdinija že na poti proti beneškim terdnjavam. — Na Francoskem je neki 600.000 vojakov pripravljenih, da odrinejo lahko vsaki čas, kamor jim Napoleon migne. Brodovje v Serburgu in Brestu je dobilo povelje, da mora koj na morje. Severne terdnjave proti Nemškemu in Belgiji se preskerbljujejo s potrebnim živežem in naplunujejo z vojniki — tedaj res ne deržé Francozi križem rok in bodo po tem takem tudi javeljne „neutralni“ ostali.

Razne novice.

* Na Dunaju je bilo v Binkoštih 16.079 birmanih. Lepo število!

* Tako merzlega vremena ne pomnijo z lepo, kakor je bil pretečeni teden. Najbolj poškodovani so nogradi, in sicer tisti, ki so bolj v nižavi; potem sočivje, buče, krompir, turšica, tobak, semtertje tudi reži in druga žita. Iz vseh krajev se slišijo le žalostni glasovi. Zelo se je lakote bati, ki že zdaj tu pa tam hudo razsaja, n. pr. v Bukovini, Istri, na Dolenskem itd.

* Oni dan so hotli k zadnji dunajski razstavi poslati mladega žrebca iz kišberske konjerejske naprave na Ogerskem. Spravijo ga v železničin voz, ali tu ne da miru in poskoči neprevidoma z voza ter si zlomi nogo. Morali so ga ustreliti. Pravijo, da je bil ta konj posebne lepote in vreden 6000 gld. To je pač velika škoda!

* G. Luka Jeran ne pride neki še kmalo domu. Po poslednji „Danici“ je šel še na Libanon in v druge kraje. Beržkone se potem verne skozi Carigrad nazaj, ker je „Lloyd“ že svoje voznje po morju ustavil.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: V celovškem kapucinskem samostanu je umrl č. g. O. Bonaventura T e r a n duh. kap. reda R. I. P.!

Žitne cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	4	20	2	30	2	60	2	60	2	90
Celju	4	—	2	95	2	70	2	—	2	95
Ptujem	3	80	3	—	—	—	2	—	2	30
Ljubljani	4	52	3	42	2	72	2	55	3	22
Kranju	4	85	3	70	—	—	2	45	3	50
Novemestu	4	70	3	10	2	55	1	70	2	80
Gorici	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Celovcu	6	—	4	90	3	40	2	80	4	60
Terbižu	7	—	6	30	4	40	3	40	5	20
Varaždinu	4	—	2	90	2	10	1	80	—	—
Reki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sisku	3	75	2	90	1	90	2	15	2	35

Dunajska borsa 1. junija 1866.

5% metalike	57.25
5% nacional	61.60
1860 derž. posoj	71.50
Bankine akcije	663.—
Kreditue	126.10
London	124.—
Novi zlati	5.97
Srebro	126.—